

UDK 811.163.42'42

811.112.2'42

Izvorni znanstveni rad

Prihvaćen za tisak 15. 3. 2023.

<https://doi.org/10.29162/jez.2023.4>

Julijana Čikara
Anita Pavić Pintarić
Sveučilište u Zadru

Upućivanje i prihvaćanje komplimenata na primjeru hrvatskih i njemačkih studenata

U ovome se radu istražuju načini upućivanja i prihvaćanja komplimenata među hrvatskim i njemačkim studentima, a s obzirom na dosadašnji nedostatak hrvatsko-njemačkih kontrastivnih istraživanja ovoga govornog čina. Cilj je ovoga rada utvrditi sličnosti i razlike u izricanju komplimenata i u reakcijama na njih. Istraživanje je provedeno otvorenim upitnikom putem testa nadopunjavanja diskursa (*Discourse Completion Task*) među 30 studenata Sveučilišta u Zadru i 30 studenata Sveučilišta u Heidelbergu. Način davanja komplimenata analiziran je na leksičkoj, morfološkoj i sintaktičkoj razini. Nadalje, kako bi se utvrdilo u kojoj mjeri kontekst utječe na davanje i primanje komplimenata, analizirane su sljedeće kontekstualne varijable: tema komplimenta (izgled, sposobnost, imovina, osobnost), formalnost situacije (formalna/neformalna situacija), društveni status, uloga i bliskost sugovornika (nepoznanici, poznanici, prijatelji, najbolji prijatelji). Što se tiče reakcija na komplimente, ispitane su sličnosti i razlike u bliskosti te načinu izricanja komplimenta. S obzirom na kulturalnu obilježenost komplimenata, očekuje se da će postojati razlike u načinu davanja, a posebno u načinu prihvaćanja komplimenata među hrvatskim i njemačkim studentima.

Ključne riječi: uljudnost, kompliment, reakcija na kompliment, hrvatski jezik, njemački jezik

1. Uvod

Uljudnost kao dio pragmatike pobuđuje sve veće zanimanje jezikoslovaca, a posebno interkulturalne pragmatike. Kada govorimo neki jezik, ponašamo se u skladu s određenim pravilima (Searle 2018). Pravila uljudnosti proučavaju se u odnosu na kulturni kontekst i to polazeći od pretpostavke da se vrijednosti svake

kulture odražavaju u uljudnosti (Lakoff 1990). U brojnim su istraživanjima interkulturalne pragmatike utvrđene razlike u pravilima uljudnosti u različitim društvima, dok se kao glavna svrha uljudnosti ističe uspostava i održavanje ravnoteže u međuljudskim interakcijama (Leech 1983). Naime, sugovornici nastoje izbjeći nesporazume i sukobe te zaštititi svoje *lice*, tj. vlastitu sliku koju predstavljaju javnosti (Brown i Levinson 1987). S obzirom na današnji globalizirani svijet, vrlo je lako moguće doći u kontakt s osobama koje pripadaju kulturama različitim od naše. Kako bi se komunikacija odvijala uspješno, sugovornici trebaju imati razvijenu interkulturalnu kompetenciju. Drugim riječima, nije potrebno samo poznavati način izražavanja uljudnosti u vlastitoj već i u drugim kulturama te se, ako se nađemo u interkulturalnom kontekstu, znati prilagoditi kulturi sugovornika.

Posebno zanimljivo područje uljudnosti, koje je ujedno u velikoj mjeri određeno kulturom, čini davanje i primanje komplimenata. Komplimenti su izrazi kojima se biranim riječima iskazuje pozitivno mišljenje o sugovorniku ili njegovim odlikama (Anić 1991: 272). Radi se o rutiniziranim izrazima kojima se održavaju društveni odnosi (Ivanetić 1999: 329). Mogu se koristiti u brojnim situacijama, a davanje i primanje komplimenata ovisi o raznim čimbenicima, primjerice o prisnosti ili društvenom statusu sugovornika. Marot (2005: 59) navodi da su „u prošlosti komplimenti bili vezani uglavnom uz komunikaciju u višim društvenim slojevima kao ustaljena forma salonskoga komuniciranja, danas oni postaju dijelom svakodnevne komunikacije, vrlo često u tipiziranom obliku (*Lijepo izgledaš danas, Ova je baš tvoja boja...*) te nerijetko postaju oblikom rutinskog izražavanja pažnje.“ Pri izricanju komplimenata i reakciji na njih također dolaze do izražaja značajke kulture pojedinca. Manes (1983) vidi komplimente kao „prozor“ kroz koji društvo može vidjeti što je cijenjeno u određenoj kulturi. U nekim se kulturama komplimenti prihvaćaju i uzvraćaju, kao na primjer u američkoj kulturi, dok se u drugim, primjerice azijskim kulturama, kompliment smatra ugrožavanjem *negativnog lica* sugovornika (Brown i Levinson 1987). *Negativno lice* je želja pojedinca da bude neovisan te da njegova sloboda ničim ne bude ugrožena (Matešić i Marot Kiš 2015: 107–108). Budući da su skromnost i pristojnost obilježja azijskih kultura, to se odražava i u komunikaciji. Pripadnici tih kultura ne osjećaju se ugodno pri izražavanju osjećaja i davanju/primanju komplimenata te se komplimenti zbog toga najčešće odbijaju (Lázaro 2016 i Yu 2019).

S obzirom na manjak kontrastivnih istraživanja komplimenata u hrvatskom i njemačkom¹ jeziku, u ovom će se radu usporediti načini izražavanja uljudnosti hr-

¹ Ovaj je članak nastao na temelju istraživanja provedenog za diplomski rad Julijane Čikara 2020. godine. Pronađena su odvojena istraživanja. Ivanetić je 1999. godine objavila članak „Komplimenti naši svagdašnji“ u kojem je analizirala komplimente u hrvatskom jeziku iz autentičnih komunikativnih situacija. Golato 2002. godine piše o komplimentu u njemačkom i engleskom jeziku, a Grein je 2008. u članku „Der Sprechakt des Kompliments im interkulturellen Vergleich“ usporedila kompliment kao go-

vatskih i njemačkih studenta pri davanju i primanju komplimenata te utvrditi njihove sličnosti i razlike. Odabrani su studenti kako bi se istražilo na koji način mladi obrazovani ljudi daju i primaju komplimente te kako bi se u budućim istraživanjima dobiveni rezultati mogli usporediti s drugim sociolingvističkim varijablama, primjerice s različitim dobnim skupinama ili razinama obrazovanja.

2. Komplimenti

Komplimenti su u pragmalingvistici definirani kao govorni činovi kojima se eksplicitno ili implicitno pripisuje zasluga osobi kojoj se obraća za neko dobro (imovinu, osobine, vještine itd.) te ih pozitivno vrednuju govornik i sugovornik (Holmes 1988: 485). Prema Austinu (2014: 113) komplimenti pripadaju behabitivima koji „uključuju pojam reakcije na tuđe ponašanje i životne okolnosti te stavove i izražavanje stavova prema nečijem prošlom ponašanju ili predstojećem ponašanju“. Searle (1979) ih smatra ekspresivima jer izražavaju govornikove emocije i stavove prema određenoj radnji. Budući da ekspresivi mogu biti povezani s interesima govornika i interesima sugovornika (Palašić 2020: 57), komplimente ubrajamo u ekspresive koji su u interesu sugovornika. Komplimenti se ubrajaju i u reprezentativne govorne čineve zato što sugovornik može izraziti svoje slaganje ili neslaganje s komplimentom (Ruhi 2006).

Promatraju se u okviru uljudnosti, i to pod pozitivnom uljudnosti jer je njihov cilj izazvati pozitivnu reakciju sugovornika. Davanjem komplimenata raste i povjerenje između govornika i sugovornika (Kotthoff 2003: 5). U teoriji Penelope Brown i Stephena Levinsona (1987) dolazi pak do proturječja u poimanju komplimenata. S jedne se strane komplimenti smatraju činovima koji čuvaju govornikovo *pozitivno lice* (Leech 2014: 36), dok s druge strane ugrožavaju sugovornikovo *negativno lice* (Brown i Levinson 1987: 66). Radi se o tome da sugovornik kompliment može shvatiti kao prijetnju te protumačiti da objekt komplimenta treba pokloniti govorniku (Holmes 1988: 448), kao što je to običaj u nekim kulturama, primjerice u samoanskoj. Holmes (1988: 449) daje primjer Novozelandske europskog porijekla koja daje kompliment prijateljici iz samoanske kulture:

„A: Kakva neobična ogrlica. Predivna je.

B: Molim te, uzmi je.“

U hrvatskom su jeziku komplimenti ritualni govorni činovi koji imaju određenu strukturu i oblik te olakšavaju svakodnevnu komunikaciju (Ivanetić 1999: 329, 337). Što se tiče istraživanja komplimenata u njemačkom jeziku, jedno od najznačajnijih predstavlja Golato (2002). Autorica je usporedila komplimente u njemačkom i en-

---

vorni čin u američkom engleskom, kamerunskom, francuskom, brazilskom španjolskom i njemačkom te utvrdila kako jezična struktura, frekvencija, status i reakcija na komplimente variraju.

gleskom jeziku. Korpus njezina rada obuhvaćao je videozapise razgovora prijatelja za vrijeme večere te audiozapise telefonskih razgovora prijatelja i članova obitelji (Golato 2002: 549). Utvrdila je da su njemački ispitanici prihvaćali komplimente te od govornika tražili dodatnu potvrdu komplimenta koristeći se česticom *ne*:

„A: *das Fleisch war exzellent* (meso je bilo odlično)

B: *super, ne??* (super, zar ne??)

A: *exzellent* (odlično)“ (Golato 2002: 549)

Grein (2008) je ponudila interkulturalni pregled govornog čina komplimenta i reakcija na komplimente. Usporedila je istraživanja o komplimentima u američkom engleskom, njemačkom, kamerunskom francuskom i južnoameričkom španjolskom. Utvrdila je da učestalost komplimenta ovisi o statusu komplimenta² i sustavu vrijednosti koji je uspostavljen u određenoj kulturi. Navodi četiri vrste komplimenata prema njihovoj učestalosti u kulturi (Grein 2008: 20): kulture u kojima su komplimenti česti i najčešće se prihvaćaju (Kamerun), kulture u kojima su komplimenti česti, ali većina ih bude odbijena (SAD), kulture u kojima su komplimenti rjeđi, ali se najčešće prihvaćaju (Njemačka) te kulture u kojima su komplimenti rjeđi i odbijaju se (Japan).

S ciljem usporednog prikazivanja sličnosti i razlika u tvorbi komplimenata u hrvatskom i njemačkom jeziku, korištene su podjele Grein (2008: 22) i Ivanetić (1999: 335–336). Prema ovim istraživanjima u oba jezika komplimenti se izriču eliptičnim rečenicama: *pridjev + imenica* (*Krasna marama*), *glagol + osobna zamjenica + komparativ pridjeva* (*Macht dich jünger*) (Čini te mlađim/om) i uskličnim rečenicama: *odnosna zamjenica + pridjev + imenica* (*Koja/kakva elegantna kombinacija!*). Usklične su rečenice u njemačkom jeziku eliptične: *pridjev + imenica* (*Geiles Kleid!*). U hrvatskom se jeziku komplimenti izriču konstrukcijama: *imenica + je + pridjev* (*Novi kostim je prekrasan.*), *imenica + osobna zamjenica + prilog + glagol* (*Tebi crveno zbilja dobro stoji.*) koji se koristi za odjeću i frizuru. Isto tako, koriste se i glagoli *svidati se*, *izgledati* i glagoli koji se odnose na izgled: *blistati*, *zračiti*, *sijati kao sunce*. U njemačkom se jeziku pri izricanju komplimenata koriste indirektna konstrukcije (zavisne rečenice, upitne rečenice i opće tvrdnje), metafore, izražavanje želja i pitanja.

Što se tiče pozicije komplimenata u razgovoru, u oba se jezika komplimenti mogu nalaziti na početku, u sredini razgovora: potpuno izdvojeni ili kao usputna primjedba, te na kraju razgovora (Golato 2002: 66, Ivanetić 1999: 331). Razlika je između hrvatskog i njemačkog jezika u tome što se u hrvatskom jeziku cijeli razgovor može sastojati samo od komplimenata (Ivanetić 1999: 331):

² Status komplimenta odnosi se na interpretaciju komplimenta kao strategije pozitivne uljudnosti (kamerunski francuski i španjolski) ili ugrožavanja *negativnog lica* sugovornika (samoanska i japanska kultura).

„G1: Kako smo elegantni.

G2: I vi također.

G1: A sve su to stare krpe.

G2: A tako je to.“

Kako bi se olakšalo razumijevanje komplimenata i njihova korištenja u razgovoru, nužno je objasniti odnos između komplimenta i reakcije na kompliment. Osnovne su jedinice razgovora konverzacijski parovi. Govornik izriče iskaz, a sugovornik odgovara na njega. Ti se parovi nazivaju susjedni parovi (engl. *adjacency pairs*, Pavić i Šundalić 2021: 302). Oni se sastoje od dva reda govorenja (engl. *turn*) koji slijede jedan nakon drugoga. Drugi red govorenja koji izgovara sugovornik (odgovor na kompliment) odnosi se na prvi red govorenja (kompliment) koji izgovara govornik (Scott 2005: 239). Primjeri susjednih parova jesu: pitanje/odgovor, ponuda/prihvatanje, žalba/isprika ili opravdanje i kompliment/odgovor na kompliment. Jedna od najčešće korištenih reakcija na komplimente u hrvatskom i njemačkom jeziku jest prihvaćanje i izražavanje zahvalnosti. Govornici često ne znaju kako odgovoriti na kompliment te samo zahvale. Tako se postiže neutralna reakcija jer se s komplimentom ne slažu, ali ga ni ne odbijaju (Leech 2014: 190). Reakcije na komplimente u hrvatskom jeziku jesu: „prihvaćanje, suglasnost s vrednovanjem, bagateliziranje, objašnjenje, potenciranje, delegiranje, pitanje, neslaganje, odbacivanje, promjena teme i nereagirane“ (Ivanetić 1999: 334). Ponekad se prihvaćaju i neiskreni komplimenti. Razlog tome nalazi se u funkciji komplimenta, tj. u izražavanju uljudnosti. Govornik daje kompliment i tako izražava svoju uljudnost, a sugovornik prihvaćanjem komplimenta iskazuje svoje poštovanje prema govorniku. Reakcije su na komplimente u njemačkom jeziku sljedeće: „prihvaćanje (slaganje/pozitivna procjena komplimenta, potvrđivanje komplimenta), procjena i težnja za slaganjem s komplimentom, odbijanje (neodobranje), pitanje, bagateliziranje, kvalificiranje, prijenos komplimenta od sebe na nekoga drugoga, uzvratanje komplimenta, komentar/pričanje priče, reinterpretacija, ignoriranje“ (Golato 2002). U analizi reakcija na komplimente u našem istraživanju korištene su reakcije preuzete od Ivanetić (1999) i Golato (2002).

3. Metodologija rada

Za ovo je istraživanje korišten instrument test nadopunjavanja diskursa (*Discourse Completion Task*).³ Provedene su dvije verzije upitnika. Prvo je sastavljen upitnik na hrvatskome te je on zatim preveden na njemački jezik. Upitnici su u ožujku

³ Upitnik je razvila Blum-Kulka (1982), a koristila ga je za usporedbu govornog čina zahtjeva kod izvornih govornika hebrejskog i kanadskog engleskog te kod izvornih govornika kanadskog engleskog koji uče hebrejski.

2020. godine objavljeni na društvenim mrežama u studentskim grupama Sveučilišta u Zadru i Sveučilišta u Heidelbergu. Ispitanici su bili 30 njemačkih i 30 hrvatskih studenata u dobi od 19 do 37 godina. Budući da je za ovo istraživanje bitan samo materinski jezik ispitanika (njemački ili hrvatski), studijski smjer nije korišten kao jedna od varijabli u analizi. Svaka se grupa ispitanika sastojala od 15 pripadnika muškog i 15 pripadnika ženskog spola. Hrvatski studenti pohađali su Sveučilište u Zadru, a njemački studenti Sveučilište u Heidelbergu. Upitnik je sastavljen po uzoru na upitnike autora Choi (2008) i Lázara (2016) koji su istraživali govorni čin komplimenta te reakcije na njih kod studenata pripadnika različitih kultura (kineske, korejske i španjolske). Upitnik se sastoji od deset različitih situacija iz studentske svakodnevice zato što se testom nadopunjavanja diskursa ispituju situacije iz stvarnog života koje su poznate ispitanicima. Korišten je otvoreni tip upitnika u kojemu se ispitanicima daju upute te oni „samostalno oblikuju iskaze koje bi dali u naznačenom kontekstu“ (Kedveš 2011: 104). Kako bi se utvrdilo u kolikoj mjeri kontekst utječe na davanje i primanje komplimenata, u situacijama su korištene različite kontekstualne varijable: tema komplimenta (izgled, sposobnost, imovina, osobnost), formalnost situacije (formalna/neformalna situacija), društveni status, uloga i bliskost sugovornika (nepoznanici, poznanici, prijatelji, najbolji prijatelji). U prve se tri situacije od ispitanika tražilo da daju kompliment: povratna informacija nakon održanog predavanja nastavnika, susret s najboljom prijateljicom koja ima novu jaknu te nova šefičina frizura. U preostalih sedam situacija tražila se reakcija ispitanika na sljedeće komplimente: kompliment o izgledu, kompliment za kulinarско umijeće, kompliment za mobilni telefon, kompliment za poznavanje stranog jezika, kompliment za dobro odrađenu praksu, kompliment za osvojenu stipendiju te kompliment za rokovnik.

Komplimenti i reakcije na njih analizirani su na leksičkoj, morfološkoj i sintaktičkoj razini. Leksička razina obuhvaća riječi koje u komplimentu izražavaju evaluaciju, morfološka se odnosi na vrste riječi sredstava evaluacije, a sintaktička na konstrukcije koje se upotrebljavaju u izricanju komplimenta. Reakcije na komplimente analizirane su prema Ivanetić (1999): „prihvatanje, suglasnost s vrednovanjem, bagateliziranje, objašnjenje, potenciranje, delegiranje, pitanje, neslaganje, odbacivanje, promjena teme i nereagiranje“ i Golato (2002): „prihvatanje (slaganje/pozitivna procjena komplimenta, potvrđivanje komplimenta), procjena i težnja za slaganjem s komplimentom, odbijanje (neodobranje), pitanje, bagateliziranje, kvalificiranje, prijenos komplimenta od sebe na nekoga drugoga, uzvratanje komplimenta, komentar/pričanje priče, reinterpetacija, ignoriranje“.

4. Analiza

Ovo poglavlje prikazat će dva pristupa komplimentima i reakcijama na komplimente. U svrhu analize izricanja komplimenta u hrvatskom i njemačkom jeziku prikazat će se prve tri situacije, a u preostalim sedam situacija reakcije na komplimente. Razlog razlike u broju situacija s izricanjem komplimentata (tri) i reakcija na komplimente (sedam) jest u tome što je naglasak u ovome radu na kulturološkim razlikama u reakcijama na komplimente u hrvatskom i njemačkom jeziku.

4.1. Analiza komplimentata

Opis prve situacije glasi: *Nastavnik koji ti inače predaje održao je jako zanimljivo i korisno predavanje. Nakon održanog predavanja, nastavnik zamoli za povratnu informaciju. Želiš mu dati do znanja da ti se predavanje sviđjelo. Što kažeš?*

U ovoj situaciji pronalazimo sljedeće kontekstualne varijable: tema komplimenta je sposobnost, riječ je o formalnoj situaciji, društveni status i uloga su asimetrični, a sugovornici su poznanici. Što se tiče leksika, pri izricanju komplimenta u oba jezika prevladava pridjev *zanimljiv*. On je pronađen kod 50 % njemačkih i 46,7 % hrvatskih ispitanika. Ono što se razlikuje jest korištenje pridjeva koji se inače kolokvijalno koriste kod njemačkih ispitanika, kao na primjer: *prima* ('sjajan'), *klasse* ('fora'), *genial* ('genijalan'), *toll* ('odličan'). Nadalje, sličnosti na morfološkoj razini u oba jezika odražavaju se u korištenju pridjeva, a razlike u upotrebi perfekta u hrvatskom te upotrebe preterita u njemačkom jeziku. S obzirom na konstrukciju komplimenta, hrvatski su ispitanici davali direktne komplimente (npr. *Profesore, predavanje je bilo super, jako poučno i zanimljivo*), dok je većina njemačkih ispitanika (52,60 %) zahvalila nastavniku za održano predavanje, a zatim su dali kompliment i naveli njegovo objašnjenje, npr. *Vielen Dank für den interessanten Vortrag. Es waren sehr überraschende Aspekte dabei. Vor allem den Zusammenhang xy hätte ich nicht vermutet*. Razlika u izricanju komplimentata očituje se i u licu u kojem je izrečen kompliment (prvo/drugo/treće lice jednine ili bezličnim rečenicama). Naime, u njemačkom su se jeziku komplimenti izricali u prvom licu jednine (*Ich wollte nur kurz sagen, dass der Vortrag wirklich klasse war.*), a u hrvatskom su jeziku korištene bezlične rečenice (npr. *Bilo je zanimljivo.*). Pri izricanju komplimentata u oba jezika ističu se eliptične rečenice te indirektne konstrukcije. U hrvatskom je jeziku zabilježeno i izražavanje želja (1), a u njemačkome konstrukcija: *imenska skupina + vremenski prilog + infinitiv sein/finden (biti/smatram) + pojačajna čestica + pridjev* (2):

(1) *Da su bar sva predavanja takva!*

(2) *Ihr Vortrag heute war sehr anschaulich.* (Vaše je predavanje danas bilo jako pregledno.)

Druga je situacija sljedeća: *Dogovorio/-la si se za kavu s najboljom prijateljicom koja se nedavno vratila sa studentske razmjene u inozemstvu. Sjeli ste u kafic i oduševljen/-a si njezinom novom jaknom. Što kažeš?*

Situacija pokazuje sljedeće kontekstualne varijable: tema je komplimenta imovina, riječ je o neformalnoj situaciji, društveni status i uloga su simetrični, a sugovornici su najbolji prijatelji. Što se tiče leksičke razine, njemački ispitanici koristili su pridjeve *schön* ('lijep') i *cool* te širok raspon glagola: *sein* ('biti'), *haben* ('imati'), *lieben* ('voljeti'), *finden* ('smatrati'), *aussehen* ('izgledati'), *stehen* ('stajati'), *mögen* ('sviđati se'), *feiern* ('slaviti'), dok su se hrvatski ispitanici ograničili samo na pridjev *super* i glagol *biti*. 48,20 % hrvatskih ispitanika koristilo je uzvike: *wow*, *ajme*, *opa*, *vidi*, *joj*. Što se tiče morfološke razine, u oba su jezika korišteni pridjevi i glagoli u prezentu. Hrvatski su se ispitanici prvo našalili pa onda dali kompliment (3). Šaljivost u ovom primjeru smanjuje nelagodu kod govornika te potencijalnu ugrozu sugovornikova negativnog lica (Matešić i Marot Kiš 2015: 112). Njemački su ispitanici pak dali kompliment te zatim postavili pitanje gdje je prijateljica kupila jaknu (4).

(3) *Vidim ima se, može se. Šalim se, odlična jakna.*

(4) *Finde die Jacke total schön, woher hast du sie?* (Jako mi je lijepa tvoja jakna, otkud ti?)

U ovoj su situaciji hrvatski ispitanici izricali komplimente u drugom licu jednine, a njemački su ispitanici koristili bezlične rečenice. U oba su jezika zabilježene usklične rečenice.

Treća situacija: *Tvoja se šefica pojavljuje s novom frizurinom. Potpuno je promijenila dužinu i boju kose. Iako je podosta starija od tebe, u dobrom ste i prijateljskom odnosu. Smatraš da joj nova frizura izvrsno stoji i želiš podijeliti svoje mišljenje s njom. Što kažeš?*

Možemo pronaći sljedeće kontekstualne varijable: tema je komplimenta izgled, riječ je o formalnoj situaciji, društveni status i uloga su asimetrični, a sugovornici su poznanici. Što se tiče leksika, pri izricanju komplimenata u oba jezika prevladava pridjev *dobar* te glagol *stajati*, pridjevi se nalaze se u pozitivu, a glagoli u prezentu. Isto tako, u oba jezika (hrv.: 64,30 %, njem.: 57,10 %) nakon komplimenta nudi se i njegovo objašnjenje (5, 6). Njemački su ispitanici izricali komplimente u drugom licu jednine, dok su hrvatski ispitanici koristili drugo lice množine, tj. oblik *Vi* iz poštovanja. Korištenje drugog lica jednine kod njemačkih ispitanika može se objasniti time što je u tekstu zadatka navedeno da su student i šefica u prijateljskom odnosu, a korištenje oblika *Vi* iz poštovanja kod hrvatskih ispitanika time što je šefica starija od studenta te su joj studenti osobnom zamjenicom *Vi* htjeli izraziti poštovanje. Nadalje, ni u jednom jeziku kod muških ispitanika nije pronađeno korištenje prvog lica jednine pri tvorbi komplimenata. Isto tako, u oba su jezika zabilježene iste kon-

strukcije, samo s drukčijim poretkom, hrv.: *pojačajna čestica + osobna zamjenica (Vam) + glagol u prezentu (stoji) + imenska skupina (7) – njem.: imenska skupina + glagol u prezentu (stoji) + osobna zamjenica (ti) + pojačajna čestica (8).*

- (5) *Nova frizura Vam je predivna, 100 puta bolje nego prije. Više Vam lice dođe do izražaja.*
- (6) *Wow, das steht dir ja richtig gut! Voll mutig, so viel abzuschneiden!* (Wow, stoji ti stvarno dobro! Vrlo hrabro od tebe, skratiti toliko!)
- (7) *Odlično Vam stoji ova promjena.*
- (8) *Deine neue Frisur steht dir richtig gut.* (Nova frizura ti stoji stvarno dobro.)

4.2. Analiza reakcija na komplimente

U ovom se dijelu analize ispituju reakcije na komplimente u sedam različitih situacija.

Četvrta situacija: *Pozvan/-a si na vjenčanje i obukao/-la si se vrlo elegantno za tu priliku. Izlaziš iz stana i sretnoš maminu stariju poznanicu. Pozdravi te i kaže: „Tako si elegantan/-na! Da sam barem ja tako izgledala u tvojim godinama.“ Što odgovaraš?*

Utvrđene su sljedeće kontekstualne varijable: tema je komplimenta izgled, riječ je o neformalnoj situaciji, društveni status i uloga su asimetrični, a sugovornici su poznanici. U oba jezika (njem.: 70 %, hrv.: 66,70 %) korištene su dvije ili više reakcija na komplimente. Najčešća je reakcija u njemačkom jeziku bilo prihvaćanje i izražavanje zahvalnosti (9), a u hrvatskom jeziku uzvraćanje komplimenta (10):

- (9) *Oh vielen Dank!* (Oh, puno hvala!)
- (10) *Zato Vi sada obarate izgledom.*

Zabilježene su reakcije na komplimente koje se javljaju samo u jednom jeziku. Primjerice, u njemačkom se jeziku javlja emotivna reakcija (11), a u hrvatskom jeziku neverbalno eksplicitno prihvaćanje komplimenta koje je u ovoj situaciji bio osmijeh (12).

- (11) *Ohh Dankeschön, sehr lieb von Ihnen* (Oh hvala, jako lijepo od Vas)
- (12) *Nasmijem se.*

Peta situacija: *Dolaziš na prijateljev rođendan s tortom koju si mu ispekao/-la. Svi su oduševljeni tortom i jedan od uzvanika kojeg inače ne poznaješ, kaže: „Torta je jako ukusna. Pravi si masterchef!“ Što odgovaraš?*

Kontekstualne su varijable koje pronalazimo u ovoj situaciji sljedeće: tema je komplimenta sposobnost, riječ je o neformalnoj situaciji, društveni status i uloga su simetrični, a sugovornici se ne poznaju. U oba su jezika (njem.: 76,70 %, hrv.: 53,30 %) korištene dvije ili više reakcija na komplimente. Najčešće su zabilježene reakcije u oba jezika prihvaćanje i izražavanje zahvalnosti (njem.: 40,40 %, hrv.: 57,80 %). Međutim, njemački su ispitanici također izrazili sreću (21,10 %) (13), dok su se hrvatski ispitanici šalili (14) te izrazili nevjericu (15).

(13) *Freut mich, dass sie dir schmeckt.* (Drago mi je da ti je ukusna.)

(14) *Torte su samo dio mog kuharskog umijeća, haha.*

(15) *Stvarno ti se sviđa?*

U hrvatskom korpusu pronađen je još jedan zanimljiv odgovor (16):

(16) *Kada imaš ti rođendan?*

S jedne strane, ovo se pitanje može protumačiti kao ignoriranje jer je primatelj potpuno zanemario kompliment i postavio pitanje koje nema nikakve veze s tortom. S druge strane, u našem je istraživanju interpretiran kao ponuda jer se primatelj komplimenta na indirektan način ponudio ispeći tortu za rođendan davatelja komplimenta.

Što se tiče spola, razlike su pronađene kod hrvatskih ispitanika. Samo su muški ispitanici izrazili odobravanje s primjesom arogancije (17) te ukorili govornika (18) što bi se moglo protumačiti nepristojnim:

(17) *Trudim se.*

(18) *Ne pretjeruj!*

Šesta situacija: *Pohađaš radionicu na fakultetu i izvadiš mobitel kako bi slikao slajd s uputama za grupni rad. Dečko kojega inače ne poznaješ, a nalazi se u tvojoj grupi, ugledavši mobitel kaže: „Kako dobar mobitel imaš! Koji je to točno model? Upravo štedim da si kupim jedan takav.” Što odgovaraš?*

U opisanoj situaciji pronalazimo sljedeće kontekstualne varijable: tema je komplimenta imovina, riječ je o formalnoj situaciji, društveni status i uloga su simetrični, a sugovornici se ne poznaju. U oba su jezika najčešće reakcije na kompliment preporuka ili davanje savjeta (njem.: 42,90 %, hrv.: 38, 20 %). Njemački su ispitanici također izrazili nevjericu (19), a hrvatski ispitanici bagateliziranje (20):

(19) *Was findest du daran denn so toll? (A što je tebi tu to tako sjajno?)*

(20) *Ma iskreno nemam ti pojma, meni je najbitnije da ima sve potrebne funkcije.*

Sedma situacija: *Studiraš francuski jezik. Tvoj/a prijatelj/ica je upisao/la francuski jezik u školi stranih jezika i poslao/la ti je zadaću na pregled. Nakon što si mu/*

joj vratio ispravak zadaće, kaže ti: „Uvijek mi odlično ispraviš zadaću i profesorica me pohvali. Kada bih barem ja mogao/la govoriti francuski upola dobro kao ti.“ Što odgovaraš?

U toj su situaciji korištene sljedeće kontekstualne varijable: tema je komplimenta sposobnost, riječ je o neformalnoj situaciji, društveni status i uloga su simetrični, a sugovornici su prijatelji. U oba jezika (njem.: 63,30 %, hrv.: 56,70 %) korištena je jedna reakcija na komplimente. Isto tako, u oba korpusa prevladavaju ohrabrivanje (21) (njem.: 48,60 %, hrv.: 35,60 %) i ponuda (22) (njem.: 13,50 %, hrv.: 13,30 %). Naime, prijatelju se nudi pomoć u savladavanju francuskog jezika.

(21) *Bald kannst du es, da bin ich mir sicher. Du wirst immer besser.* (Uskoro ćeš i ti znati, siguran sam. Postaješ sve bolja.)

(22) *Svakako bi se mogli nekad dogovoriti oko poduke pa da savladaš određene izraze.*

Isto tako, samo su hrvatski muški ispitanici (26 %) prihvatili kompliment s primjesom arogancije:

(23) *Ha ne može to svatko.*

Osma situacija: *Nakon što si izvršio/-la sve obveze, mentor školske prakse zove te na razgovor i kaže: „Bio/-la si jako odgovoran/-na i sve si zadatke dobro odradio/-la. Bilo mi je zadovoljstvo raditi s tobom.“ Što odgovaraš?*

Utvrđene su sljedeće kontekstualne varijable: tema je komplimenta osobnost, riječ je o formalnoj situaciji, društveni status i uloga su asimetrični, a sugovornici su poznanici. U oba jezika (njem.: 93,30 %, hrv.: 80 %) studenti su dali dva ili više odgovora. Najčešće su reakcije prihvaćanje i izražavanje zahvalnosti (njem.: 44,30 %, hrv.: 39,70 %) te uzvratanje komplimenta (njem.: 39,30 %, hrv.: 32,80 %). U hrvatskom je jeziku kod 12,10 % ispitanika zabilježeno i izražavanje želje. Ispitanici su naveli da priželjkuju nastavak suradnje s mentorom:

(24) *Hvala, također. Nadam se da ćemo imati još prilika za suradnju.*

Deveta situacija: *Dobio/-la si stipendiju za nadarene studente. Nazoveš najbolju prijateljicu i pozoveš je na piće da to proslavite. Ona ti kaže: „Ponosna sam na tebe. Baš si inteligentan/-na.“ Što odgovaraš?*

Kontekst je u toj situaciji određen sljedećim varijablama: tema je komplimenta osobnost, riječ je o neformalnoj situaciji, društveni status i uloga su simetrični, a sugovornici su najbolji prijatelji. U oba su jezika studenti dali dva ili više odgovora. Najčešće su reakcije na komplimente u oba jezika prihvaćanje i izražavanje zahvalnosti (njem.: 37 %, hrv.: 31,80 %) te bagateliziranje (njem.: 19,60 %, hrv.: 13,60 %). U njemačkom jeziku zabilježeno je i izražavanje sreće (15,20 %) te nova reakcija koja

se pojavljuje u našem korpusu, izražavanje ljubavi (25). S druge strane, u hrvatskom jeziku primijećena je i promjena teme kod 13,60 % ispitanika (26) te humor kod 6,80 % ispitanika (27).

(25) *Ich liebe dich!!* (Volim te!)

(26) *Ajmo to u kafiću diskutirati.*

(27) *Ovisi za što haha, i dalje ne znam otvoriti pivo upaljačem, haha*

Važno je naglasiti da su samo kod muških ispitanika u oba jezika zabilježeni odobravanje s primjesom arogancije, ukor te odbijanje/neslaganje.

Deseta situacija: *Zaposlenica tvrtke u kojoj obavljaš praksu, a koja je inače na puno višem položaju od tebe, kaže ti da joj se jako sviđa rokovnik koji koristiš za bilješke. Što odgovaraš?*

U opisanoj situaciji pronalazimo sljedeće kontekstualne varijable: tema je komplimenta imovina, riječ je o formalnoj situaciji, društveni status i uloga su asimetrični, a sugovornici su poznanici. U oba su jezika studenti dali dva ili više odgovora. Najčešće su reakcije na kompliment u oba jezika prihvaćanje i izražavanje zahvalnosti (njem.: 27,50 %, hrv.: 42 %), komentiranje/pričanje priče (28, 29) (njem.: 25,50 %, hrv.: 28 %) te ponuda (njem.: 11,80 %, hrv.: 8 %). U njemačkom je jeziku kod 25,50 % ispitanika zabilježeno i slaganje/potvrđivanje komplimenta (30):

(28) *Ich hab lange überlegt welchen Planer ich hole und mit diesem hier kann ich am besten arbeiten.* (Dugo sam razmišljala koji ću rokovnik nabaviti i s ovim ovdje mogu najbolje raditi.)

(29) *Pa da volim si zabilježiti bitne stavke koje moram odraditi kroz tjedan, da je sve organizirano.*

(30) *Ich mag den Planer auch total gerne. Vor allem das Design der Seiten.* (I meni se rokovnik jako sviđa. Najviše dizajn stranica.)

U njemačkom su korpusu samo muški ispitanici dali ponudu (31) i potvrdili kompliment (32), dok su u hrvatskom korpusu muški ispitanici bagatelizirali (33), a ženske ispitanice preporučile nešto ili dale savjet (34).

(31) *Hier ich schenke dir meinen Planer.* (Evo poklanjam ti svoj rokovnik.)

(32) *Vielen Dank! Ich finde ihn auch sehr nützlich.* (Puno hvala! I ja smatram da je jako koristan.)

(33) *Vjerujem da mogu još puno toga naučiti i usavršiti način na koji zapisujem svoj raspored.*

(34) *Znam gdje ga možete kupiti. Zaista je savršen za ovaj posao.*

5. Zaključak

U ovom su kratkom istraživanju među hrvatskim i njemačkim studentima ispitanici izricanje komplimenata i reakcije na dobivene komplimente. Temeljem upitnika sa situacijama vezanima uz vrednovanje predavanja, odrađene školske prakse, znanja stranog jezika, dobivene stipendije, nove jakne, elegantne odjeće, mobilnog telefona, rokovnika, torte i frizure istražene su sljedeće varijable: tema komplimenta, formalnost situacije, društveni status i uloga te bliskost sugovornika. U formalnim situacijama u kojima su društveni status i uloga asimetrični te ispitanici komplimente daju poznanicima i nastavnicima (prva i treća situacija: predavanje i frizura) u oba je jezika utvrđeno složeno izricanje komplimenta, što znači da su studenti dali više od jednog komplimenta. Hrvatski su ispitanici u prvoj situaciji koristili bezlične rečenice, dok su njemački ispitanici koristili prvo lice jednine. U trećoj su situaciji njemački ispitanici koristili drugo lice jednine, a hrvatski drugo lice množine. U neformalnoj situaciji (druga situacija: nova jakna) u kojoj su društveni status i uloga simetrični te ispitanici kompliment daju prijatelju/-ici, u oba je jezika primijećeno složeno izricanje komplimenata. Ispitanici nisu dali samo jedan kompliment, već je svaki ispitanik izrekao dva ili više komplimenata. Hrvatski su ispitanici komplimente davali u drugom licu jednine, dok su njemački koristili bezlične rečenice.

U izricanju komplimenata utvrđene su sličnosti i razlike. Sličnosti se odnose na sljedeće: u oba jezika komplimenti su se izricali pomoću eliptičnih i uskličnih rečenica; nije zabilježena raznovrsnost pridjeva i najčešće su korišteni pridjevi *zanimljiv*, *super*, *schön* ('lijep') i *cool*. Međutim, u prvoj situaciji njemački su ispitanici koristili pridjeve koji su inače kolokvijalno obilježeni: *prima* ('sjajan'), *klasse* ('fora'), *genial* ('genijalan'), *toll* ('odličan'); u oba su jezika studenti dali dva ili više komplimenta u situacijama u kojima je kompliment bio vezan uz novu jaknu i frizuru. Razlike su utvrđene u obliku i licu u kojem je kompliment izrečen: kada je kompliment bio vezan uz vrednovanje predavanja, hrvatski su ispitanici samo dali kompliment, dok su njemački kompliment popratili objašnjenjem; hrvatski su ispitanici koristili bezlične rečenice, dok su njemački komplimente izricali u prvome licu jednine.

Što se tiče reakcija na komplimente, utvrđeno je kako su, u formalnim situacijama u kojima su društveni status i uloga asimetrični te u neformalnim situacijama sa simetričnim društvenim statusom i ulogom, najčešće reakcije prihvaćanje i izražavanje zahvalnosti. Međutim, zabilježene su razlike ovisno o bliskosti sugovornika. Kada je kompliment primljen od nepoznate osobe (peta i šesta situacija) ili poznanika (četvrta, osma i deseta situacija), u oba se jezika reagiralo prihvaćanjem i izražavanjem zahvalnosti. Kada je kompliment primljen od prijatelja/prijateljice (sedma i deveta situacija), najčešća je reakcija kod njemačkih ispitanika ohrabrivanje prijatelja (primjerice za uspješno savladavanje stranog jezika), a kod hrvatskih ispitanika prihvaćanje i izražavanje zahvalnosti. U devetoj situaciji zabilježeno je izražavanje ljubavi samo kod njemačkih ispitanika.

Studenti ispitanici pokazali su reakcije na komplimente u ispitanim situacijama u njemačkom i hrvatskom jeziku. Utvrđeno je da su njemački i hrvatski ispitanici koristili složeni oblik reakcije na komplimente, što znači da su koristili/kombinirali dva ili više odgovora. Najčešće su prvo zahvalili za kompliment te zatim dodali još jedan odgovor, primjerice uzvratili kompliment, dali savjet ili ponudili pomoć. Savjet i pomoć svakako ukazuju na dodatnu ljubaznost. U nekim je situacijama zabilježeno i dodatno bagateliziranje koje služi otklanjanju neugodnosti zbog pohvale.

Što se tiče predmeta pohvale, odgovarajući na kompliment o sposobnosti (u toj situaciji pohvala o kuhanju, a u sedmoj situaciji pohvala o poznavanju stranog jezika) i o izgledu (pohvala odjeće u četvrtoj situaciji) njemački i hrvatski ispitanici zahvaljuju na komplimentu. No kada se radilo o posjedovanju nekog predmeta kao primjerice mobitela u šestoj situaciji ili planera u desetoj situaciji, njemački su ispitanici zahvalili, a zatim se složili s komplimentom, dok su hrvatski ispitanici uzvratili kompliment.

Usporedbom odgovora ženskih i muških ispitanika nisu utvrđene značajne razlike. Međutim, hrvatski su muški ispitanici u svim situacijama, osim situacije s mobilnim telefonom i rokovnikom, imali reakcije koje bi se mogle interpretirati kao neuljudne: odobravanje s primjesom arogancije, odbijanje, neodobravanje te promjena teme.

Ovo je kratko istraživanje pokazalo potrebu istraživanja komplimenata i reakcija na komplimente u hrvatskom jeziku te njihove usporedbe sa stranim jezicima. Predmet budućih istraživanja moglo bi biti uvođenje komplimenata kao pragmalin-gvističkih elemenata u udžbenike hrvatskog kao inog jezika. Na taj bi način strani studenti upoznali ne samo način izricanja komplimenata i reakcija na komplimente u hrvatskom jeziku već i hrvatsku kulturu.

Literatura

- Anić, Vladimir 1991. *Rječnik hrvatskog jezika*. Zagreb: Novi Liber.
- Austin, John Langshaw 2014. *Kako djelovati riječima*. Prev. Andrea Milanko. Zagreb: Disput.
- Blum-Kulka, Shoshana 1982. Learning to say what you mean in a second language: A study of the speech act performance of learners of Hebrew as a second language. *Applied Linguistics*, 3,1. 29–59.
- Brown, Penelope, Levinson, Stephen 1987. *Politeness: Some universals in language usage*. Cambridge, New York, New Rochelle, Melbourne, Sydney: Cambridge University Press.
- Choi, Hong Joo 2008. *Pragmática intercultural: el acto de habla del cumplido en las culturas española y coreana*, doktorska disertacija, Sveučilište Complutense u Madridu.
- Golato, Andrea 2002. German compliment responses. *Journal of Pragmatics*, 34, 5. 547–571.
- Grein, Marion 2008. Der Sprechakt des Kompliments im interkulturellen Vergleich, *Iada Online Series*, 1, 8. 15–32.

- Holmes, Janet 1988. Paying compliments: A sex-preferential politeness strategy. *Journal of Pragmatics*, 12, 4. 445–465.
- Ivanetić, Nada 1999. Komplimenti naši svagdašnji. U Badurina, Lada, Ivanetić, Nada, Pritchard, Boris, Stolac, Diana (ur.), *Teorija i mogućnosti primjene pragmatolingvistike*, 329–339. Zagreb, Rijeka: Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku.
- Kedveš, Ana 2011. Metodološki pristupi u pragmatičkim istraživanjima. *Hrvatistika: studentski jezikoslovni časopis*, 5, 5. 99–110.
- Kotthoff, Helga 2003. Aspekte der Höflichkeit im Vergleich der Kulturen. *Muttersprache*, 4. 289–306.
- Lakoff, Robin Tolmach 1990. *Talking power. The politics of language in our lives*. Glasgow: Harper Collins.
- Lázaro Ruiz, Hugo 2016. Estrategias de respuesta al cumplido en universitarios españoles y japoneses. *Pragmalingüística*, 24. 133–153.
- Leech, Geoffrey 1983. *Principles of Pragmatics*. New York: Longman.
- Leech, Geoffrey 2014. *The Pragmatics of Politeness*. New York: Oxford University Press.
- Manes, Joan 1983. Compliments: A mirror of cultural values. U Nessa Wolfson i Elliot Judd. Rowley (ur.), *Sociolinguistics and language acquisition*, 96–102. MA: Newbury House.
- Marot, Danijela 2005. Uljudnost u verbalnoj i neverbalnoj komunikaciji. *Fluminensia* 1/17. 53–70.
- Matešić, Mihaela, Marot Kiš, Danijela 2015. Pragmatika gramatičkih oblika: Morfološka i sintaktička sredstva kao načini za iskazivanje uljudnosti. *Fluminensia* 2/27. 103–116.
- Pašalić, Nikolina. 2020. *Pragmatolingvistika – lingvistički pravac ili petlja?*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada, Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet.
- Pavić, Željko, Šundalić, Antun. 2021. *Uvod u metodologiju društvenih znanosti*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet.
- Ruhi, Şükriye 2006. Politeness in compliment responses: a perspective from naturally occurring exchanges in Turkish. *Pragmatics*, 16, 1. 43–101.
- Scott, Suzanne 2005. Conversation Analysis. U Strazny, Philipp (ur.), *Encyclopedia of Linguistics vol. 2.*, 238–240. New York: Fitzroy Dearborn.
- Searle, John Rogers 1979. *Expression and Meaning. Studies in the Theory of Speech Acts*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Searle, John Rogers 2018. *Govorni činovi: ogled iz filozofije jezika*. Prev. Nikolina Pašalić. Zagreb: Matica hrvatska.
- Yu, Rongmei 2019. A Comparison of Chinese and English Compliments. *Journal of Language Teaching and Research*. 10, 6. 1257–1262.

GIVING AND ACCEPTING COMPLIMENTS – THE EXAMPLE OF CROATIAN AND GERMAN STUDENTS

This paper aims to determine the similarities and differences in the formation of compliments and compliment responses by Croatian and German students. The research was carried out by means of the *Discourse Completion Test* questionnaire among 30 students at the University of Zadar and 30 students at the University of Heidelberg. The way of giving compliments was analyzed at the lexical, morphological, and syntactic level. Furthermore, to determine to what extent the context influences the giving and receiving of compliments, the following contextual variables were analyzed: the subject of the compliment (appearance, ability, assets, personality), the formality of the situation (formal/informal situation), social status, role and closeness of interlocutors (strangers, acquaintances, friends, best friends). Regarding the response to compliments, the similarities and differences in closeness and the way of expressing compliments and their linguistic form were analyzed. Similarities refer to the ways of expressing compliments in both languages with elliptical and exclamatory sentences. Differences refer to forms of giving compliments. The most common responses to compliments were acceptance and gratitude.

Keywords: politeness, compliment, response to compliment, Croatian, German

Adrese autorica:

Julijana Čikara

HR – 31 000 Osijek, Tvornička 18
julijana.cikara@gmail.com

Anita Pavić Pintarić

Odjel za germanistiku
Sveučilišta u Zadru
HR – 23 000 Zadar, Obala kralja Petra Krešimira IV/2
apintari@unizd.hr